

פנינה רייכמן וארז ישראלי
הו, חולשה!

הו, חולשה!

תערוכה

גלריה כברי, קיבוץ כברי
פתיחה: 15 למאי 2010
נעילה: 26 ליוני 2010
אוצרת: דרורה דקל

קטלוג

עריכה: דרורה דקל
עיצוב גרפי: הדס עוזר
עריכה לשונית: אסנת רבינוביץ
צילום עבודות פנינה רייכמן: אורן הופמן
צילום עבודות ארז ישראלי:
ראש עם ציפור: אלי פוזנר
ראש עם ציפוי זהב: מידד סוקובלוסקי
הכנה למיתה: ארז ישראלי

תודות

באדיבות גלריה נגא לאמנות.
באדיבות גלריה גבעון לאמנות.
לכא"נ -תעשיות כברי, תודה מיוחדת על התמיכה.
בתמיכת המחלקה לאמנויות פלסטיות, מנהל תרבות,
משרד החינוך והתרבות

פנינה רייכמן | Untitled | 1994 | דיו על נייר | 17/13.5 ס"מ

קינה | דרורה דקל

"הו, חולשה!" זהו שם התערוכה שמפגישה את עבודותיה של פנינה רייכמן עם אלה של ארז ישראלי.
השם לקוח מספר שיריו של חזי לסקלי - "חיבור וחסור: שירים, 1985-1987" (הוצאת עם עובד, תל אביב 1988), מתוך השיר "מחול שלושים וחמישה".
חברות אמיצה שנקשרה בין פנינה רייכמן לארז ישראלי הובילה אותם לתערוכה משותפת. רייכמן הייתה "המורה" לאמנות של ישראלי בנעוריו. כיום מלמדים השניים באותו בית ספר לאמנות. עבודותיהם נוגעות בעצבים חשופים, במוות וב"קינה על מות".
רייכמן עוסקת ביחס שבין מילים לדימויים ובמאבק ביניהם. המוות והקינה הם חלק מאותו מאבק. ישראלי מתמיד לנהל "פלירט" קרוב עם המוות מאז תחילת דרכו כאמן. הוא בודק קשרים בין קיטש ומוות, בין קלישאות-תרבות ומציאות קיומית.

באחרית דבר שכתב פרופ' שמעון זנדבנק לספרו של פאול צלאן - "סורג-שפה" (שירים וקטעי פרוזה, הוצאת הקיבוץ המאוחד/ספרי סימן קריאה, 1994) הוא מתעכב על אי יכולתו של הדיבור להעביר תחושות מוות, צער, קינה ויופי ומצטט את שירו של צלאן:

"השתיקה חורגת מכל דיבור
וצורבת יותר מכל דיבור
ומקשרת בין השניים הזרים"
(סורג-שפה, עמ' 26)

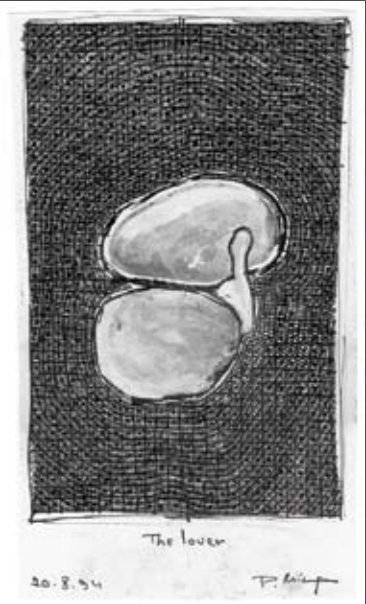
ישראלי, אסתטיקן של מוות, מתקרב אליו כמו היה רע קרוב. רגע המוות מרתק אותו גם ברמה האינטלקטואלית, הפסיכואנליטית, הפוליטית, קירבה שמאפשרת להיכנס ולצאת ולהתבונן במוות מנקודות מבט מגוונות.

רייכמן משתמשת בכחול אולטרמרין כדי להרחיק את המוות ולשלחו לגבהים, שם מתקיים הנשגב.
היא שומרת על שפה אסתטית מדויקת ומעצימה את ההרחקה באמצעות שימוש באותיות גרפיות מתוך שבלונה במקום בכתב ידה. גם כשהיא מקוננת על מות ידידה הקרוב חזי לסקלי, בסדרת רישומים משנת 1994 מתקשה רייכמן לחשוף אותם לציבור. הרישומים מלנכוליים, "שותקים" יותר מאשר צועקים. "פתאום גיליתי קלסר ובתוכו חמישים רישומי דיו קטנים מקיץ 1994, מה-26 ביוני עד ה-29 באוגוסט. ידעתי מיד שזה מה שאני רוצה להציג. אלה רישומים שנעשו זמן קצר מאוד לאחר מותו של ידידי הקרוב המשורר חזי לסקלי", מספרת רייכמן ומוסיפה "הרישומים נעשו באינטנסיביות רבה, מתוך כאב עמוק - רישומי קינה'. שנים רבות לא הראיתי, לא חשפתי, ומעולם

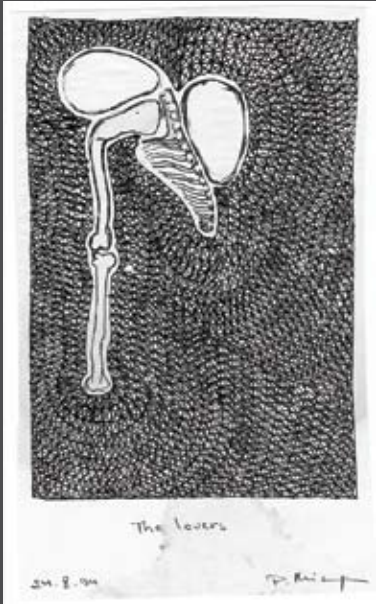
לא הצגתי אותם, משום שרישומי האבל נראו לי פרטיים ואינטימיים מכדי שאוכל לשתף צופים זרים לי בכאב כל כך אישי. כעת נראה לי שיש לרישומים ערך שהוא מעבר לאישי ולפרטי והם עומדים בפני עצמם."

התייחסותו של ארז ישראלי לחיבור בין "רישומי הקינה" לעבודותיו, נתנו לרייכמן עידוד נוסף להציגם. בתערוכה חושף ישראלי לראשונה סדרת תצלומים משנת 2003, בעקבות המפגש עם רישומיה של רייכמן. בתצלומים נראה ישראלי שרוע על גבו בסטודיו, כחייל מת.

לאורך סדרת הצילומים נחשף הגוף, באופן הדרגתי, והוא מזכיר את טקס הכנתו של המת לקבורה בבית הלוויות. נוכחות כלי הקיבול לצבע למרגלות מיטת "המת" חושפת בפני הצופה את האקט המבויש שנערך בסטודיו ואת ניסיונו האובססיבי של ישראלי לאחוז שוב ושוב בחמקמקותו של רגע המוות. הוא בוחר להעניק לו דימוי של פנים וגוף ולא להשאירו כמושג מופשט, מהלך המועד מראש לכישלון.
בעוד שארז ישראלי בוחר בגוף הגברי של "יפה הבלורית והתואר" ומתמודד אתו גם כמקור משיכה, מרחיקה פנינה רייכמן את הזהות המינית על ידי בחירה בדימויים ובטקסטים א-מיניים. בציוריה של רייכמן חסרי החלל הריק, יש תחושה של ייצוגיות מוות, כמו ב"ואניטס" (Vanitas) בברוק הפלמי. הציור נבנה כמלאכת מחשבת,

פנינה רייכמן | The Lovers | 1994 | דיו על נייר | 13.5x22.5 ס"מ

שבה משתרגים זה בזה מילה, גבעול ועלעל, סבכה רב שכבתית של ערבסק, שנשען על פילוסופיה אסלאמית, שבה האל הוא הבורא והמחריב. תפקידו של האמן הוא להשתמש בשפה, שהיא אלטרנטיבה לחיקוי המציאות, כדי שלא יתחרה בכוחו של הבורא ובמוחלטותו. בעוד שבצד הייצוגי של הציור נעשה שימוש בשפה, שמגלה טפח ומסתירה טפחיים, שפה שמדברת על מוות בסמלים (כגון גולגולת שמסמלת את רגע המוות, "ממנטו מוריי"), בשתיקה מכבידה, הרי שבציוד השני של הנייר נחשף במילים תהליך היצירה, שלב אחר שלב, תיעוד שיש בו מן התפישה המדעית החוקרת את המיקרו, שפה פונקציונאלית, שבונה רבדים של תהליך. ואכן, חלק משנות לימודיה של רייכמן התנהלו בשנות השבעים המושגיות בהולנד. שם למד גם חזי לסקלי, ידידה הקרוב, ושם גם נוצרה בעבר הרחוק שפה אמנותית שבלטה ברנסנס, בגותיקה הבינלאומית ובברוק הפלמי, שפה שחוקרת ומחקה את המציאות עד לפרטים הקטנים.

בשני ציורי הנייר הגדולים שבמרכזם נראית גולגולת, התחושה מורכבת: מחד התחושה היא של חסימה, בשל העלים המשתרגים ושכבת הכתב שמתגלה מתחת להם; מאידך מתעוררת סקרנות והצופה נשאב פנימה, נמשך להיכנס לעולמות של מטה, אל התת-מודע.

בכתבה שהתפרסמה ב"קפה דה מרקר" (מדור אמנות ובמה, 1.5.2008) על תערוכתה של רייכמן "רקווויאם לגוף השתוק", כותב ד"ר ק. לוי: "העיסוק האובססיווי בשפה לשם ביטולה נועד בסופו של דבר להגיע למצבי הסף של השפה - לשתיקה". עוד מצוין במאמר: "היחס הפתוח והבלתי מוגדר בין המילים והדברים, מרחב התפר בין מסמנים ומסומנים, מאפשר את השיח על 'האחר' כמושא התכוונותי, את הדיבור על הגוף הנעדר".

גם בפסל הראש של ארז ישראלי, שנעשה בשנת 2006, בזמן לימודיו לתואר שני ב"בצלאל", מתמקד מבטו של הצופה בגוף הנעדר. בפסל נראה ראש כרות מכוסה בכובע גרב שמבעד לו נחשפים עיניים ופה, והוא מונח במנותק מהגוף, כמו היה "טבע דומם", "ואניטס" עכשווי, מאובן מול מבטה המקפיא של ה"מדוזה", אלא שכאן מונח כרות הראש והאימה מאבנת את מבטם של הצופים. ב"ראשים" של ישראל, לא המבט הופך את "הראשים" לאבן, אלא הם את עצמם.

עבודת "הראשים" של ישראל היא חלק מסדרת עבודות בהן הגיבור הישראלי, הלוחם, מחובר לטרוריסט. לדימוי של "האחר". ישראלי מתבונן באחר המוחלט - באויב הפלסטיני, שהחברה שלנו הפכה אותו לחלק מקולקטיב (של טרוריסטים), ל"אחרים". רק כך יכול ישראלי לשאול

את עצמו שאלות על הזהות הקולקטיבית שלו-שלנו. על הראש הכרות של רעול הפנים יושבת ציפור דרוו, יושבת, כמו היה זה פסל חוצות, אך מכיוון שהוא מוצג בתוך חלל הגלריה, הציפור היא רק סימן נוסף, שמחדד את עליבות הראש. ישראלי מעיד על עבודתו: "אהבתי את המפגש עם הדרור - עם כל מה שהוא מייצג - ארץ ישראליות, חופש, ובעבודת הראש את מצב ההקפאה. ציפור הדרור מייצרת מתח מעניין בין הפסל לפוחלץ, והדרור עושה זאת באופן מיוחד, בגלל הסימבוליות שלו, הוא נוגע ללב, טראגי ואירוני. תבוסתנות מסוימת מהדהדת כמפגש אפשרי בין פגר לציפורי טרף, רק שכאן לא ברור מי הטורף ומי הנטרף."

פנינה רייכמן וארז ישראלי מפגישים על קירות הגלריה עבודות שמחדדות את תודעת המוות. הם אינם מניחים לנו, הצופים, להימלט מההתמודדות המסובכת כל כך עם שאלת הפרדה, הקינה והאין.

HEIN RIVKALJE
0001- 855

P. B. L.

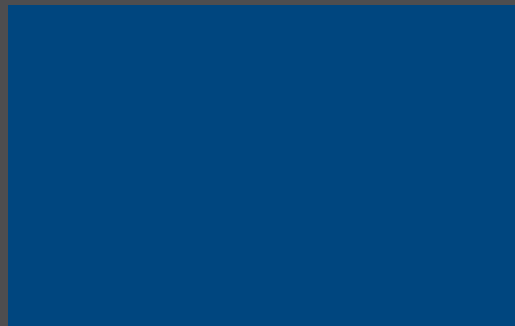
23. 3. 51

פנינה רייכמן

2000-2009 | Head-2 | דיו, צבע אקריליק ופיגמנט על נייר | 84/67.5 ס"מ

פנינה רייכמן

2000-2009 | Head-1 | דיו, צבע אקריליק ופיגמנט על נייר | 72/60 ס"מ

הצֵלוב | חזי לסקלי

הִישׁ מִרְאָה נֶכּוֹן יוֹתֵר, יִפֶּה יוֹתֵר, חֲכָם יוֹתֵר
מֵאֲשֶׁר
יֵשׁוּ הַצֵּלֹב בְּכַנְסֵי־יָת, בְּקֵת־דְּרָלוֹת, בְּמוֹזֵי־אוֹנִים, בְּסִפְרֵי
הָאֲמֵנוֹת?
לְעֵמֶת זֹאת,
תְּמוֹנֵת הַצֵּלֹב הָאֲמֵתִי בְּגִלְגָּלְתָּא הָאֲמֵתִית,
מָה יֵשׁ בָּהּ
?

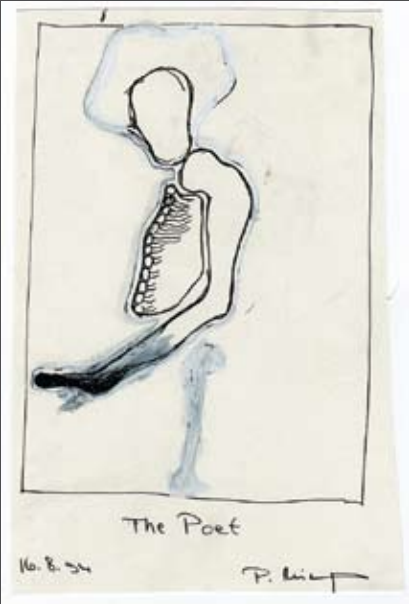
זְבוּבִים, סְרָחוֹן, זַעֲהָ, שְׁתָּן.
מְשַׁל לֹא יִצְמַח כָּאוֹן,
אוּלַי אֵיזוֹ יִבְלִית מְטֻמְטָמָת.
הוּ אֵלִי, אֵלִי!

מתוך: "באר חלב באמצע עיר"
הוצאת עם עובד/שירה 2009
עמ' 234

אודי ישראלי | ראש זרב | 2009 | יציקת בטון ועלי זרב | 34/22/25 ס"מ

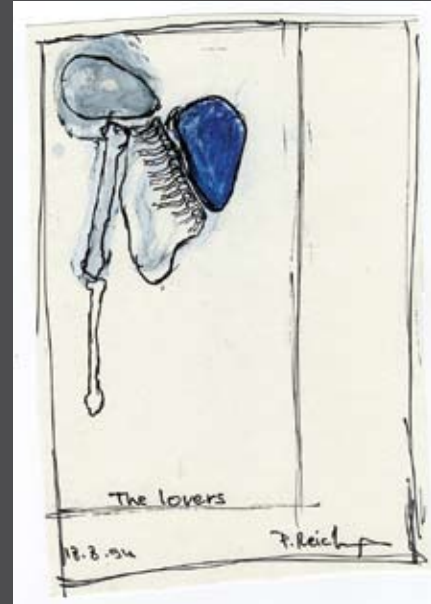

פנינה רייכמן | The Poet | 1994 | דיו, וגורי פנדוד על נייר | 21/13.5 ס"מ

פנינה רייכמן | The Poet | 1994 | דיו, וגורי פנדוד על נייר | 19/12 ס"מ

פנינה רייכמן | The Lovers | 1994 | דיו, וגורי פנדוד על נייר | 20/13 ס"מ

פנינה רייכמן | Kolschanka | 1994 | דיו על נייר | 22/13.5 ס"מ

3 7 0 1

3A 4

ILFORD PAN 400

9A 10

3 7 0 1

10A 11

3 7 0 1

12A 13

3 7 0 1

17A 18

ארז ישראלי

הכנה למיתה | 2003-2010 | צילום | 29.7/21 ס"מ

קיבוץ כברי מיקוד 25120
ובתאום טלפוני טל. 04-9952252
כתובתנו באינטרנט: www.cabri.org.il
דוא"ל: drorad@cabri.org.il